

“Bir bölüyün manifesti” sənədli kitabı, bundan əvvəl “Elm və Təhsil” nəşriyyatı tərəfindən işıq üzli görmüş, müstəqil Azərbaycan Respublikasının cinayət-prosessual qanunvericiliyinin mənbələrinin konseptual şəkildə tədqiq olunduğu və bu sətirlərin müəllifinin elmi məsləhətçisi və rəyçisi olduğu “Cinayət-prosessual qanunvericiliyin mənbələrinin elmi-nəzəri əsasları və hüquqi xarakteristikası” adlı monoqrafiyası ilə milli hüquq elminə qiymətli töhfə vermiş gənc, perspektivli mütəxəssis Qaya Əliyevin oxucularla növbəti görüşüdür. Əgər birinci kitab önəmli yaradıcılıq dövrü keçirən Qaya Əliyevin sırf elmi idrakının və akademik hüquq düşüncəsinin məhsulu idisə, hal-hazırda dəyərli oxucularımıza təqdim olunan “Bir bölüyün manifesti” sənədli çərki isə, ədəbi-bədii yaradıcılıq və xüsusilə nəsr sahəsində, o cümlədən çərk janrında qələmini sınayan müəllifin daha çox bədii təxəyyülünün, emosional idrakının, fəlsəfi dünyagörüşünün və bilavasitə vətəndaş mövqeyinin inikasındır.

Kitabda çağdaş dövrümüzün tələbkar oxucularına rəşadətli ordumuzun bir bölüyünün döyüşçülərinin timsalında doğma vətən naminə, Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Qarabağın azadlığı uğrunda mərdliklə vuruşan vətən oğullarının dolğun obrazları təqdim olunmuşdur.

Ölkəmizin ərazisinin 20 faizinin erməni silahlı qüvvələrinin işğalı altında olmasını, 1 milyondan artıq

QARABAĞ DÖYÜŞÇÜLƏRİ HAQQINDA DƏYƏRLİ KİTAB

soydaşımızın qaçqın və məcburi köçkün həyatı yaşadığını nəzərə aldıqda, hesab edirəm ki, bu fundamental əsərin aktuallığı barədə geniş danışmağa ehtiyac yoxdur.

Hər şeydən əvvəl qeyd etmək istərdik ki, bu dəyərli əsər mənəvi-ideoloji mahiyyəti etibarilə, Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin və ərazi bütövlüyünün müdafiəsi uğrunda həlak olmuş şəhidlərimizə ithaf olunmuş əbədiyyət simfoniyası, Qarabağ müharibəsində böyük şücaət və misilsiz qəhrəmanlıqlar göstərmiş Yasamal taborunun II bölüyünün igid döyüşçülərinə sözdən qoyulmuş abidədir.

Yasamal taborunun II bölüyünün keçdiyi döyüş yolu haqqında tarixi həqiqətləri əks etdirən ilk, bir qədər romantik tərzdə və bədii üslubda yazılmış bu əsərdə, bəlkə də hələ tariximizə bəlli olmayan məlumatlar, tarixi faktlar və hadisələr öz əksini tapıb. Bu əsərin ürək qanı ilə yazılmış səhifələrində 46 nəfər mərd, şücaətli, cəsur, ölümün gözüne dik baxan, vətən naminə tərəddüd etmədən sinəsini düşmən gülləsinin qabağına verən igid oğullarımızın, I Qarabağ müharibəsində şərəfli döyüş yolu keçən Yasamal taborunun II bölüyünün döyüşçülərinin ürəyi çırpınır.

Kitabda bütün döyüşçülərin bir ali məram uğrunda mübarizəsi qırmızı bir xətt kimi göz önündən keçib gedir. Vətənə sonsuz məhəbbət, düşməne qarşı barışmaz kin, nifrət hissi. Zəngin, rəngarəng boyalarla gərgin hadisələrin fonunda hər bir döyüşçünün xarakterik real obrazı ustalıqla əks etdirilir. Onların keçdiyi şərəfli döyüş yolu haqqında sətirləri oxuduqca sanki, tankların vahiməli nərilisini, ağır hərbi texnikanın, artilleriyanın tükürpədicə uğultusunu, güllə səslərini eşitmək olur. «Bir bölüyün manifesti» əsərində bir məqam xüsusilə diqqət çəkir. Müəllif hadisələri təsvir etməklə yanaşı, bədii-publisistlik formada hər bir döyüşçünün həyat və döyüş yolunu izləyir və bütövlükdə onların mənəvi dünyasının vəhdətini yaradır. Eyni zamanda, əsərdə hər bir döyüşçünün keçdiyi ömür və döyüş yolunun timsalında bütövlükdə bölüyün hərbi-psixoloji panoraması yaradılır, bütövlükdə bölüyün hərbi-psixoloji mozaikası fonunda isə, hər bir döyüşçünün psixoloji portreti canlandırılır.

Müəllifin özünəməxsus metodikası və spesifik yaradıcılıq üslubu da xüsusi maraq doğurur. Əsərin

strukturuna diqqətlə nəzər yetirdikdə aydın olur ki, oçerkin tərkib hissəsini təşkil edən hər bir bölmənin sərlövhəsi həmin bölmənin həsr olunduğu qəhrəmanın ömür yolundan ana xətt kimi keçən mühüm nüansı ehtiva edir. Daha sonra, müəllif tərəfindən məzmun etibarilə həmin sərlövhə ilə sinxronlaşan müvafiq aforizmlər verilir. Məsələn, əsərin Qarabağda döyüşmüş Əfqanıstan müharibəsi veteranı Mirhəbil Rzayevdən bəhs edən bölməsi "Əfqanıstan müharibəsindən Qarabağın müdafiəsinə (Beynəlmiləl missiyadan vətən borcuna)" sərlövhəsi ilə başlayır və Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin 4 noyabr 1993-cü ildə beynəlmiləlçi döyüşçülərlə görüşündəki çıxışından verilmiş müvafiq iqtibasla davam edir. Yaxud, əsərin ağır döyüşlərin birində yaralanmasına baxmayaraq yenidən vətənin müdafiəsi uğrunda döyüşlərə atılan Nurbala Əliyevdən bəhs edən bölməsi qəhrəmanın döyüş yolundan qırmızı xətt kimi keçən bu mühüm nüansa müvafiq olaraq məşhur atalar sözü əsasında, "İgid odur, atdan düşə atlına" sərlövhəsi ilə təqdim olunmuşdur.

Həmçinin, müəllif ayrı-ayrı hərbiçilərin ömür və döyüş yolundan bəhs edərkən, qəhrəmanın canlı portretini yaratmaq və onun barəsində oxucuda tam, dolğun və real təsəvvür formalaşdırmaq üçün birbaşa mənbəyə - cəbhə yoldaşlarının xatirələrinə, sənəqə dostlarının döyüş təsəvvürlərinə müraciət edir. Lakin, bununla belə, müəllif bu xatirələri və təsəvvürləri kənarından, passiv şəkildə izləmir, yeri gələndə "müdaxilə edərək" onları şərh edir, bəzən ilk baxışda adi görünən məqamlarda belə qeyri-adi nüanslar aşkar edir və oxucunun diqqətini həmin nüanslara cəlb edir.

Əsər dilinin maksimum mükəmməlliyi, fikrin tam aydınlığı və elmi, fəlsəfi, məntiqi, bədii və s. cəhətlərdən əsaslılığı, sözlərin və ifadələrin birmənəlikliyi, dil yığcamılığı və digər üsuli keyfiyyətlərlə yadda qalır. Eyni zamanda, Azərbaycan dilinin leksik resurslarından, sözün poetik, terminoloji funksiyalarından və digər imkanlarından maksimum istifadə edən müəllif Yasamal taborunun II bölüyünün döyüşçüləri ilə bağlı həyat həqiqətlərini böyük uğurla sənət həqiqətinə çevirə bilmişdir.

Oçerklərin bədii-tədqiqat obyektini - qəhrəmanlar, hadisələr, psixoloji portretlər və s.-dir. Müəllifin ayrı-ayrı qəhrəmanları bədii cəhətdən təqdim etməklə kifayətlənməyib, onların necə qəhrəman kimi formalaşması sualına cavab axtarması, hər bir fərdi qəhrəmanlığın sosial-psixoloji genezisinə varması, ilk baxışda o qədər də cəlbədiçi görünməyən, lakin son dərəcə mühüm əhəmiyyət kəsb edən və qəhrəmanın xarakterini açan detallara oxucunun diqqətini cəlb etməsi, yeri gələndə hadisə və prosesləri müxtəlif aspektlərdən geniş, ətraflı və müfəssəl şəkildə şərh etdiyi halda, müəyyən hallarda isə, oxucunu düşündürmək üçün mətləbləri simvollar vasitəsilə

ustalıqla kodlaşdırması əsərin orijinallığını şərtləndirən spesifik xüsusiyyətlərdəndir. Bu və ya digər faktın, hadisə və prosesin funksional obrazını təqdim edən müəllif, daha sonra onun mahiyyətinə varır, daxili dramatizmini, ziddiyyətlərini spektrləşdirir.

Əsərin ədəbi-bədii yeniliyini səciyyələndirən məziyyətlərindən biri də müəllifin ənənəvi yazı manerəsinin yeknəşəq axarını cəsarətlə pozması, yeni bədii təsvir və ifadə vasitələrinə, kompozisiya elementlərinə yer verməsi, hadisə və prosesləri qeyri-ənənəvi yanaşmalar, doqmatizmi və yersiz mühafizəkarlığı rədd edən analitik baxış bucağından təhlil etməsidir. Əhkamçılığı və mühafizəkarlığı rədd edən, pragmatizm və qeyri-ənənəvi yanaşmalara əsaslanan bu analitik baxış bucağını müəllifin heyət fəlsəfəsinə, müxtəlif ontoloji və qnoseoloji problemlərə dair fəlsəfi düşüncələrindən tutmuş hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi ilə bağlı pədaqoji baxışlarına, mövzu üzrə müxtəlif məsələlərlə bağlı aforizmik xarakter daşıyan mülahizələrindən tutmuş tarixi hadisələrə, dünyada, regionda və ölkədə gedən ictimai-siyasi proseslərə dair siyasi icmallarına, politoloji analizlərinə qədər, əsərin hər bölməsində müşahidə etmək mümkündür. Doğrudur, bu individual düşüncələrdə, icmallarda, şərhlərdə, analizlərdə, ayrı-ayrı predmet, hadisə və proseslərə baxışlarda razılaşmadığımız məqamlar da var. Lakin, etiraf etməliyəm ki, müəllif öz mövqeyini ciddi, konkret və tutarlı arqumentlərlə əsaslandırma bilmişdir.

Burada digər bir amili də vurğulamaq istərdik. Qarabağ uğrunda mübarizə kədəri, təəssüf, rəğbət, nikbinlik, inam kimi hissləri özündə ehtiva edir. Bu cəhətlər müəllifin mənəvi aləminin inikası kimi kitabın ruhuna hopub, onun hər şeydən öncə, insani duyğularını, humanizmini saf, bəşəri keyfiyyətlərini göstərir.

Əminliklə demək olar ki, «Bir bölüyün manifesti» əsəri Qarabağ müharibəsinin bədii-publisistik salnaməsi olmaqla yanaşı, böyüməkdə olan gənc nəslin hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsində böyük rol oynayacaq. İnanırıq ki, müəllif bu mövzuda yeni-yeni maraqlı əsərləri ilə oxucuların görüşünə gələcəkdir.

*Əsədulla Qurbanov,
fəlsəfə elmləri doktoru, professor*